

ANMELDELSER

E. Lehn Schiøler: *Danmarks Fugle*, med Henblik paa de i Grønland, paa Færøerne og i Kongeriget Island forekommende Arter. Bindet fuldført af R. Hørring, H. Scheel og Å. Vedel Tåning. Bind III, Rovfugle (*Falconiformes*). G. B. N. F., København 1931. (413 pp., 91 Tavler, deraf 11 Sorttavler, 9 fotografiske Tavler og 71 Farvetavler.)

En stor Følelse behersker En straks allerede ved en flygtig Gennembladning af det nyligt udkomne Rovfuglebind af Schiølers »Danmarks Fugle«, og det er en dyb Beundring for dette skønne og mægtige Værk. Hvilken Ornitholog vil ikke begejstres ved Læsningen? Hvis Øje vil ikke frydes over de herlige Plancher?

Festlig og imponerende virker allerede Bogens Optakt, den pragtfulde Frontispice af Joh. Larsen, værdifuld ikke blot paa Grund af dens rent kunstneriske Udformning, men i lige saa høj Grad som Følge af dens enestaaende ornithologiske Objekt, Reden med den ensomme Unge af den Grønlandske Havørn. — 91 Tavler, for største Delens Vedkommende farvede, smykker Bogen; de fleste af disse ypperlige Farvetavler stammer fra Gerhard Heilmanns mesterlige Haand, kun enkelte er af Joh. Larsen og Henning Scheel. Alle Sorttavlerne er derimod af Henning Scheel, hvis Nøjagtighed i Gengivelsen af anatomiske Detaljer her kommer til sin fulde Ret. Ogsaa de mange smaa nydelige Vignetter af Joh. Larsen, som afslutter hvert Afsnit, er af stor malerisk Virkning. Noget helt nyt i dette Bind er fotografiske Optagelser af Fuglenes Yngleforhold (Billeder af Musvaage, Duehøg, Rørhøg, Hedehøg, Taarnfalk) alle taget af den nylig afdøde Henning Weis; de danner et udmærket Supplement til Teksten og hævder sig rent skønhedsmæssigt godt ved Siden af Farvetavlerne.

— Det vil være alle D. O. F.s Medlemmer bekendt, at E. Lehn Schiøler ikke selv opnaaede at se sit store Værk ført igennem, men at han den 13. Aug. 1929 afgik ved Døden. I Fortalen har Å. Vedel Tåning skrevet nogle smukke Mindeord om ham. Ved hans Død fandtes foruden Tavlerne kun en Del af Manuskriptet færdigt, men de tre kendte danske Ornithologer, R. Hørring, H. Scheel og Å. Vedel Tåning paatog sig imidlertid at fuldføre Rovfuglebindet, og man maa være disse Mænd meget taknemmelig, fordi det er lykkedes dem at faa dette Bind ud, selvom Muligheden for Udgivelsen af Værkets resterende Dele, i hvert Fald foreløbig, maa anses for meget ringe. Forfatterne har været meget heldige med Udførelsen, bedre kunde det næppe være gjort, og hele Bogens Disposition er fuldstændig

som den, Schiøler anlagde for de to Anatidebind. Indledningen omtaler Rovfuglenes Ejendommeligheder overfor andre Fuglegrupper og fortæller ret indgaaende om Systematiken; saaledes er de to danske Familier *Falconidae* og *Aquilidae* karakteriseret ved 40 osteologiske Forskelligheder. Overalt følger med Beskrivelsen meget instruktive Sorttavler (Scheel), illustrerende Brystben, Kranier, Hoveder, Kløer, Flugtbilleder o. s. v. Meget indgaaende skildres ogsaa de biologiske Forhold, specielt er Trækket gjort til Genstand for Omtale paa Basis af de særlig fra dansk og svensk Side foretagne Ringmærkninger (Mortensen, Skovgaard, Lönnberg). Gennem en udmærket klar og kortfattet Bestemmelsesnøgle over de danske Rovfugleslægter føres man over i den systematiske Del, i hvilken der kun skelnes mellem de to Familier *Aquilidae* og *Falconidae*, idet Gribbene efter de moderne Principer (Sushkin) ikke er regnede som en særlig Familie. Der beskrives ialt 39 forskellige Former, fordelt paa 28 Formkredse. Da 8 af disse Former kun træffes paa Færøerne, Island eller Grønland, 11 er mere eller mindre tilfældige Gæster, og 6 er udryddede eller saa godt som udryddede i Danmark, bliver blot som faste Ynglefugle og regelmæssige Trækfugle 14 tilbage, og det er selvfølgelig særlig om disse, at Interessen samler sig, og de er da ogsaa de fyldigst beskrevne. Hvad Systematiken angaar, er fulgt den i Almindelighed gængse Inddeling i Slægter, der ogsaa er anvendt i den reviderede Liste i D. O. F. T. 1927. Det synes dog Ref. noget inkonsekvent at adskille de to Høgeslægter *Astur* og *Accipiter*, naar hverken Falkene eller Musvaagerne er delt ud i Slægter.

Dragtbeskrivelserne er som i de to første Bind meget nøjagtige; selv de mindste Enkeltheder er taget med, og Fældningsforholdene er klart fremstillede. Fældningen hos Rovfuglene er paa en vis Maade vanskeligere at udrede end hos Ænderne, da Dragtskiftet ikke foregaar regelmæssigt paa en bestemt Tid af Aaret, men ofte strækker sig over lange Tidsrum. Til Gengæld findes hos Rovfuglene ikke den komplicerede Række af Dragter, der gør Studiet af Ænderne saa vanskeligt. At dømme efter det nu udkomne Bind synes der for de danske Rovfugles Vedkommende kun at kunne skelnes mellem: 1. en Ungedragt, 2. en første voksen Dragt, der bæres af de etaarige, i nogle Tilfælde allerede yngledygtige Fugle, og som meget ligner den voksne Fugls Dragt, og 3. den adulte Fugls Dragt. Den beskrivende Tekst støttes betydeligt af de pragtfulde Tavler, der — som nævnt — for Størstedelen hidrører fra den eminente Fuglemaler G. Heilmann.

Som et malende og livligt skrevet Afsnit følger efter Dragtbeskrivelsen en meget indgaaende Skildring af Fuglens biologiske Forhold, hvor Forplantningen og Udbredelsen omtales. Dette Afsnit synes at være behandlet noget mere udførligt end i de første Bind; maaske er Rovfuglene økologisk set ogsaa mere interessante og afvekslende end Ænderne. Der skildres her først Udbredelsen i Danmark og i Udlandet, dernæst Trækket, Skriget, Yngleforholdene (Rede, Æg), Biotop og Levevis og endelig Forholdet til Mennesket. Under

dette sidste Afsnit, som jo for Rovfuglenes Vedkommende er særlig paakrævet, er indgaaende skildret de sidste Aars Fredningsbestræbelser, og en god Ide bliver her foreslaaet, nemlig Fredning af den grønlandske Havørn, »især da en saadan Fredning kun ganske undtagelsesvis vilde komme i Konflikt med det økonomiske».

For at gøre Beskrivelsen af Levevisen livlig, findes Citater fra andre Forfattere spredt i Teksten, bl. a. af H. Weis, og for Grønlands Vedkommende af R. Müller og Th. N. Krabbe. Under den grønlandske Havørn er gentaget den meget malende Skildring, som Schiøler i Bd. II af »Danmarks Fugle« har givet af sit Besøg ved den Havørnerede, som Joh. Larsen har gengivet paa Frontispicen. Ref., der var med paa Schiølers Grønlands-Ekspedition, husker tydeligt, hvilket mægtigt og uforglemmeligt Syn det var, at se de to gamle Havørne svæve over Reden med Ungen.

De danske Rovfugle er, ligesom Andefuglene, for mange Arters Vedkommende delt i en Række geografiske Former (Racer), hvis Studium Schiøler saa ypperligt har gennemført, hvad de danske Anatider angaar. Forfatterne af Rovfuglebindet er imidlertid, hvad mange Formkredse angaar, gaaet meget forsigtigt frem, og kun medtaget kendte og i Litteraturen for længst fastslaaede Former. Dette skyldes sikkert, at Materiale fra nordøstlige Fugles Ynglepladser (russiske, skandinaviske) i udstrakt Grad har manglet; havde man imidlertid noget mere, end Tilfældet har været, taget Materialet i de udenlandske Museer med i Betragtningen, havde Udredningerne angaaende de danske meget difficile Høuse- og Spurvehøge maaske været sikrere i deres Konklusioner, ligesom der da ogsaa havde været Mulighed for at beskrive to nye Racer — en Kongeørn og en Dværgfalk — ynglende indenfor de nærmeste Landomraader. Den for Forstaaelsen af de danske Træk-Rovfugles Raceforhold saa vigtige russiske Litteratur er — for flere af de nyere Arbejders Vedkommende — ofte slet ikke nævnet (Portenko, Stegman, Gawrilenko).

For Jagtfalkenes Vedkommende er Racebeskrivelsen derimod noget nær sublim. Her har nemlig en rig Samling staaet til Disposition, og det har igen her vist sig, at man først ved nøjagtig Gennemgang af lange Serier kommer til Maalet; først ved Undersøgelsen af det uhyre Falkemateriale, som findes i de danske Museer, har det været muligt at naa til et Resultat, til en Raceinddeling, som stiller alle de tidligere langt i Skygge. Studiet af de nordiske Jagtfalke har været drevet i mange Aaringer, og bekendte Ornithologer som Schlegel, Blasius, Newton, Swan, Holbøll, Sharpe, Finsch, Kleinschmidt, Hartert — for blot at nævne nogle af de vigtigste — har, oftest paa Basis af et meget ringe Materiale, afgivet deres Dom om denne Fugl. Men med denne sidste Bearbejdelse har sikkert Falkeespørgsmaalet, det gennem lange Tider saa omstridte, faaet sin endelige Besvaring. De nordiske Jagtfalke deles i 5 Former: en skandinavisk *Falco rusticolus rusticolus* L., en islandsk *F. r. islandus* Bränn., en sydvestgrønlandsk *F. r. holbølli* Sharpe, der med mange Overgange er forbundet med den nordgrønlandske *F. r. candicans* Gm., samt en mørk og stor

F. r. obsoletus Gm., der yngler i Labrador og som omstrejfende er kendt paa den sydlige Del af Grønlands Vestkyst. Tilbage staar blot at undersøge om »vi paa Grønlands Vestkyst har en Bestand af Jagtfulke, der vel artificielt lader sig klassificere i Racer, men som genetisk og biologisk slet ikke er gode Racer«. At betragte dem som selvstændige Arter kan der jo ikke vel være Tale om, og Spørgsmaalet er da blot om de to vestgrønlandske Former kun er individuelle Variationer indenfor samme Race (Faser). Deres indbyrdes Gruppering paa Grønland med de lyse nordligst og de mørke mod Sydvest synes imidlertid at tale for, at det drejer sig om geografiske Former, men et endeligt Svar er endnu ikke afgivet og vilde ogsaa kræve omfattende Undersøgelser paa Ynglepladserne.

Schiølers »Danmarks Fugle« maa regnes blandt Ornithologiens ypperste Værker; 3die Bind føjer sig smukt til de to foregaaende, og man tør uden Overdrivelse paastaa, at ingen europæisk Rovfuglemonografi kommer op paa Siden af det.

Desværre maa sikkert — i hvert Fald for lange Tider — dette Bind betegnes som »Danmarks Fugle«s Afslutning, men det gigantiske Værk vil, trods denne sin Ufuldendthed, altid staa som Minde om en enkelt Mands himmelstormende Stræben, et Minde, som kun faa fik.

Finn Salomonsen.

Gerhard Heilmann & A. L. V. Manniche: *Danmarks Fugleliv*. 3 Vols. (Vol. I, 1928 med 155 Tekstbilleder og 36 Tavler, Vol. II, 1929 med 148 Tekstbill. og 34 Tavll., Vol. III, 1930 med 155 Tekstbill. og 22 Tavll.) Hage og Clausen, København.

Heilmanns og Manniches store Værk foreligger nu afsluttet som et stateligt Værk i 3 Bind, hvis Udgivelse har afhjulpet den efterhaanden stigende Mangel paa en populær Haandbog over de danske Fugle. »Danmarks Fugleliv« fremtræder som et broget Billedværk med livlige Skildringer af Fuglenes Liv i Danmark, i høj Grad egnet til at stimulere Folks Interesse for Ornithologien.

Indledningen, der skildrer Fugleklassens Systematik og Biologi, er skrevet af G. Heilmann, der foruden dette Afsnit har forfattet Kapitlet om Gøgen; hele Resten er skrevet af Manniche. I Indledningen omtales dels Fuglenes Udseende, dels visse almene biologiske Forhold saasom Fødeoptagelse, Flugt, Træk og Trækveje, sekundære Kønsskarakterer, Beskyttelseslighed etc. De mange højt interessante Forskelligheder og Ejendommeligheder i de danske Fugles Livsytringer er, omend ofte paa en lidt teoretiserende Maade, omtalt fængslende og fornøjeligt; særlig smukt er Afsnittet om Føden, og det om Paringsforholdene. Et stort Antal Billeder, alle af G. Heilmann, er spredt rundt i Teksten og gør Fremstillingen i høj Grad levende.

Desværre er Forfatterne blevet enige om i Systematiken at anvende den nu forlængst forældede Winge'ske Nomenklatur. Begrundelsen dertil bliver forelagt i et Citat af Winge fra 1906, men

Heilmann indrømmer dog selv (p. 7), at Wings Ord i de mellem-liggende 25 Aar »ikke har baaret Frugt«. Saa meget desto mere beklageligt er det, at denne Bog, der ifølge hele sin Form kan være sikker paa en Udbredelse i vide Kredse, stadig benytter de gamle uklare og lovstridige Navne og paa den Maade vanskeliggør de Bestræbelser, der — bl. a. fra D. O. F. T.s Side — foretages for at bibringe Folk Forstaaelsen af de nu overalt brugte »nye« Navne. Naar der saaledes i Vol. I, p. 275 angives, at »*Buteo desertorum*« forekommer i Danmark »undertiden paa Trækket«, er det forkert, thi dette Navn betegner — ifølge Daudins Beskrivelse — en i Syd-afrika ynglende Fugl, og regnes for et Synonym til Steppevaagen, *B. vulpinus*, der ikke med Sikkerhed er paavist her i Landet, og kan aldrig betyde den Fugl, der omtales, nemlig Falkevaagen *Buteo intermedius*. Afgjort uheldigt for den læge Læser er det f. Eks. ogsaa, at Flagspætten benævnes *Dendrocopus major* og i Omtalen af de geografiske Racer *Dryobates major major* (Vol. II, p. 314.)

Bogen har imidlertid sin meget store Værdi ved sine biologiske Skildringer af Fuglelivet. I den systematiske Fortegnelse fortsætter A. L. V. Manniche i Indledningens Spor; under hver Art er først Udbredelse i Udland og i Danmark skildret og dernæst Udseendet, der er omtalt prisværdigt kort — de smukke Farvetavler gør det ogsaa meget bedre end en Tekst ud for en Beskrivelse, hvilket ogsaa er bemærket i et Forord. Resten af Artsbeskrivelsen gælder Fuglens Levevis i Danmark, dens Forplantningsforhold, Skriget, dens Trækforhold o. s. v.; alt vidner om Manniches store Viden om de danske Fugle, og om hans Kærlighed til det danske Fugleliv og hans Forstaaelse af det. Teksten er underholdende skrevet og Beskrivelserne er ofte afbrudt af livlige Skildringer af Jagtture eller andre ornithologiske Udflugter. De mange Heilmann'ske Sorttegninger forevigende karakteristiske Situationer af Fuglenes Liv, ofte gengivet efter Fotografier, virker meget levende og slutter sig nær til Teksten.

I Modsætning til Kjærbøllings »Danmarks Fugle«, som denne Bog er tænkt som en Afløser af, er Heilmanns og Manniches Værk altsaa nærmest en biologisk Skildring af de danske Fugle, og paa dette Punkt meget mere dybtgaaende end den gamle Kjærbølling. Denne havde imidlertid sin Styrke i det rent faunistiske og var, sine Fejl tiltrods, en god Raadgiver paa dette Omraade, hvor Heilmann og Manniche derimod er ret fragmentarisk og springer flere sjældne Arter og karakteristiske Racer over.

Som en Haandbog i de danske Fugles Økologi, deres Levevis og andre biologiske Forhold, maa »Danmarks Fugleliv« hilses velkommen i den danske ornithologiske Litteratur. Den stigende Interesse for Fugle, som glædeligvis i Øjeblikket er til Stede blandt Publikum, vil gennem denne Bog blive bestyrket og forøget.

Finn Salomonsen.

Niels Hedin: *Hammer Bakker*. Afdøde Sagfører Anders Olesen, Nørre Sundby, havde erhvervet sig en Del af den smukke og ejendommelige Landstrækning i Vendsyssel, Nordøst for Nørre Sundby, som hedder Hammer Bakker. Han byggede sig en Bolig her, beplantede en Del af Bakkerne og fredede deres Dyre- og Planteliv. Et Arbejde om denne mærkelige Egn, som han havde planlagt, er nu efter hans Død udgivet som et Mindeskraft af hans Arvinger og udarbejdet af Niels Hedin. Det er et pragtfuldt udstyret Værk, forsynet med en Mængde fortræffelige Fotografier; hele Egnens Natur, Bebyggelse, Historie og Befolkning behandles indgaaende. — Af ornithologisk Interesse er nogle Sider i Afsnittet om Bakkernes Flora og Fauna, hvor man bl. a. faar at vide, at Rørhønen og den lille Lappedykker yngler ved en Sø heroppe. *O. Helms.*

Asgar Ditlevsen, Sofus Franck, Jørgen J. Jørgensen og Ernst Müller: *Plante- og Dyreliv fremstillet for Folkeskolen*.

Naar Ens egen Naturhistorieundervisning er faldet i en Tid, da man fik Lektierne for i Lützens lille Naturhistorie med dens sparsomme Billedmateriale, og saa blev hørt i Lektien uden videre Vrøvl — en ad Gangen — har man nok lidt ondt ved at sætte sig ind i den moderne Undervisning, hvor der, selv om det ikke ligefrem er Eleverne, der eksaminerer Læreren, øjensynlig kræves ganske anderledes meget af Lærerpersonalet end forud. — Teksten til det foreliggende smukke Arbejde er vel nærmest beregnet til Støtte for Læreren i hans Gennemgang af Stoffet; Billedmaterialet med over 250 smukke og lærerige Billeder maa være uhyre fornøjeligt for Børnene, og man kan fuldt ud slutte sig til Forfatterens Forhaabninger om, at »Stofordningen og Behandlingen af de forskellige Typer maa kunde virke ansporende og vejledende for Børnene til selv, naar Lejlighed gives, at søge ud og lære at finde sig tilrette i Naturen«. *O. Helms.*

Finn Salomonsen: *Remarks on some Bird-Races from the Faroes and Iceland*. Videnskabelige Meddelelser fra Dansk naturhistorisk Forening i København, Bind 90, 1930—31, p. 357—69. 1 Fig. i Teksten. — Forf. paapeger, at Fuglene, som yngler paa Island og Færøerne, er tilbøjelige til at danne endemiske Racer.

Atlantisk Strandskade, *Haematopus ostralegus malacophaga* Sal., Terra typica: Island; Yngleomraade: Island og Færøerne. Denne Race kendes fra Nominatformen paa sit tykkere, men lige saa lange Næb. Forf. har undersøgt et ret betydeligt Materiale — 25 islandske og 50 færøiske Ynglefugle. De islandske Strandskader er lidt større end de færøiske, som atter er lidt større end de maalte, danske Individer, der dog bedst kendes paa deres tyndere Næb. De engelske Strandskader, som før har faaet Navnet *Haematopus ostralegus occidentalis* Neum. menes at svare til Formelen *malacophaga* \geq *ostralegus*, men de af Forf. undersøgte, engelske Skind var alle Trækfugle,

som ganske lignede de færøiske Ynglefugle; engelske Ynglefugle kunde ikke opdrives.

Islandsk Vandrikse, *Rallus aquaticus hibernans* subsp. nov., er mere graablaa eller brungraa paa Undersiden end Nominatformen, der som Regel her har en klarere, mørkere blaa Farve; denne Forskel ses ogsaa paa Halsens Sider. Paa de islandske Fugle er Oversiden rent brun, medens de danske er mere olivenbrune, og Fødderne er gennemsnitlig blegere paa de førstnævnte. Forf. angiver, at Racen kan erkendes paa det enkelte Individ, og selv hos de unge Fugle er Forskellighederne tydelige. De to nævnte Racer viser nogenlunde ens Størrelse; de største islandske Eksemplarer er ubetydeligt mere langvingede end de største danske, men Næblængderne er ens. *Rallus aquaticus hibernans* er Standfugl i Island, men den er dog truffen baade paa Grønland, Jan Mayen og Færøerne.

Angaaende de paa Færøerne ynglende Digesmutter fastslaar Forf. en tidligere af ham fremsat Formodning, nemlig at de tilhører Racen, *Oenanthe oenanthe schiøleri* Sal., der er lidt større og mere brun end Nominatformen. Disse Fugle forlader Øerne i August—September. Enkelte færøiske Eksemplarer fra Maanederne Oktober—November maa anses for *Oenanthe oenanthe leucorrhoea*, grønlandske Trækfugle, da de viser endnu større Maal.

Endelig omtaler Forf. et Antal Smaaspover fra Island, Færøerne og Skandinavien. Hvad angaar Fjerfarven og Næbbets Længde og Form, er Fuglene fra de tre Omraader ret ens, men med Hensyn til Vingelængden er de islandske Eksemplarer, *Numenius phaeopus islandicus* Br. størst, de skandinaviske *Numenius phaeopus phaeopus* (L.) mindst. De færøiske Smaaspover staar imellem de to nævnte Former og betegnes med Formelen *phaeopus* \approx *islandicus*. B. L.

R. Hørring: *Fuglene ved de danske Fyr i 1929; Meddelelser om mindre almindelige danske Fugle*. Ibidem p. 393—444; p. 445—449.

Fra Beretningen om Fund af sjældnere Fugle i Danmark skal nævnes: Sort Ibis, *Plegadis falcinellus*, (L.) ♂ juv., skudt paa Samsø 21. Oktober 1929. — Hellig Ibis, *Threskiornis aethiopicus* (Lath.); et udvoksnet Individ af denne Art blev set ved Hyllekrog Fyr 25. Oktober 1929. Forf. meddeler dog Fundet af denne mellemafrikanske Fugl med det største Forbehold; Fuglen kunde jo eventuelt være undsluppet fra en eller anden Zoologisk Have, hvor Arten ofte holdes; som vild er den aldrig før med Sikkerhed blevet iagttaget i Europa. (Hartert omtaler et tvivlsomt Fund fra Grækenland; Vög. pal. Fauna p. 1227). At det paa Hyllekrog sete Individ har været en Hellig Ibis, synes imidlertid hævet over enhver Tvivl. — Sort Glente, *Milvus migrans* (Bodd.), synes ikke at være helt sjælden paa Gennemrejse fra Ynglepladserne i det nordøstlige Europa. — Sortspætte, *Dryocopus martius* (L.). I Vinteren 1929—30 opholdt en Sortspætte sig i Tisvilde Hegn; 24. Marts 1930 blev et Individ skudt ved Gilbjerg; muligvis drejede det sig om samme Fugl. — En Græshoppe-sanger, *Locustella naevia* (Bodd.), ♂ faldt ved Anholt Fyr 8. Oktober

1929. — En Rødtoppet Fuglekonge, *Regulus ignicapillus* (Ternm.), ♀ faldt ved Gedser Rev 26. Oktober 1929. — Blaakælk, *Luscinia svecica* (L.), er iagttaget flere Gange i Nordsjælland i Løbet af For-aaret 1929. En ♂ blev fundet død i Bagsværd Mose 10. Maj og 19. Maj saas 2 Individuer ved en Mose i Nærheden af Gilleleje; 21. Maj fandtes en ♂ død samme Sted.

P. Skovgaard: *Invasionen 1930 af Korsnæb*. Danske Fugle 1931, p. 75—87. — En Beretning om, at der atter i 1930 har vist sig et betydeligt Antal Korsnæb i store Dele af Europa og saaledes ogsaa i Danmark. Forf. angiver en Mængde Data for Fund i forskellige danske Egne i Løbet af Aaret 1930.

I 1930 som i 1927 var Lille Korsnæb, *Loxia curvirostra curvirostra* (L.) altovervejende, og som sidst foreligger adskillige Angivelser om Fund af Stor Korsnæb *Loxia pityopsittacus*, men i 1930 var ogsaa Hvidvinget Korsnæb, *Loxia leucoptera bifasciata*, indvandret til Danmark i ikke helt ubetydeligt Tal. — Antallet af ynglende Korsnæb synes at være steget en Del saaledes i det vestlige Jylland, og Forf. paapeger, at den fremskridende Plantagekultur maa anses for en hjælpende Faktor. — Forf. skelner mellem 3 Etaper: Første Etape var udelukkende Lille Korsnæb, som viste sig paa Bornholm sidst i Maj, i det øvrige Land noget senere, sidst i Juni til først i Juli. Anden Etape synes at være Hovedinvasionen; den kom sidst i Juli og først i August og bestod af Stor og Lille Korsnæb. Tredie Etape mærkedes Medio September; her kom Hvidvinget Korsnæb med, men iøvrigt syntes den kun at give en Tilvækst til de øvrige.

B. L.

Johan Lange: *Moschornuglen i Marsken ved Ribe*. Ibidem p. 87—88. — I Egnen mellem Ribe og Skærbæk er Mosehornuglen ret almindelig som ynglende; et ikke helt ringe Antal Unger omkommer dog ved Slaamaskinen.

B. L.

P. Skovgaard: *Invasion af Flagspætter 1929*. Ibidem p. 91—102. — Forf. omtaler den store Invasion af Stor Flagspætte, der gik over Landet i Efteraaret 1929; den strakte sig vidt omkring og naaede endog Færøerne. Fænomenet er behandlet ret indgaaende i tyske Tidsskrifter, hvor det er meddelt, at det drejede sig om den nordlige Race, *Dryobates major major*, der af en eller anden Grund foretog en Masseudvandring fra svenske eller russiske Ynglepladser. — Forf. opgiver en Mængde Data for Fund af Flagspætter i forskellige danske Landsdele, men der er ikke skelnet mellem den nævnte Form og den her i Landet (undtagen paa Bornholm) rugende, mindre Race, *Dryobates major pinetorum*; hertil vilde nogle Maalangivelser af de enkelte skudte eller som døde fundne Individuer have været særdeles oplysende. Den betydelige Forøgelse af Flagspætternes Antal fra September 1929, sammenholdt med de tyske Undersøgelser gør det imidlertid utvivlsomt, at i alt Fald en ikke ubetydelig Part af de

opregnede Fugle har været Nordiske Flagspætter, *Dryobates major major*.

Endvidere omtaler Forf. et Antal Fund af Grønspætter, som eventuelt skulde staa i Forbindelse med Flagspætteinvasionen, men samtidig omtales dog, at i Forf.'s egen Hjemegn har Grønspættens Forhold intet paafaldende frembudt. Forf. antager ikke, at Fænomenet kan betragtes som nogen egentlig Invasion af Grønspætter, men snarere som et »Kontingent af Grønspætter, der af det usædvanlige Flagspætteantal er spist ud af deres normale Vinterkvarter i deres Hjemegn, enten dette nu blot er en anden Egn af Danmark eller en anden svensk Egn.« — Ref. er imidlertid mere tilbøjelig til at antage dette sidste for ganske tilfældigt, og om en Invasion af svenske *Picus viridis viridis* har der næppe været Tale, men Maalinger af Fugle, der er blevet indsendt til Udstopning, vilde kunde give værdifulde Oplysninger derom. — [Paa de Øst for Storebælt liggende danske Øer yngler Grønspætten næppe mere; de paa Langeland, Fyn og i Jylland ynglende Fugle tilhører den mindre Race, *Picus viridis virescens*.] B. L.

Th. Jessen: *2 Berigelser af Danmarks Fauna*. — En lille Meddelelse af meget tvivlsom Værdi. Forf. mener at have fundet Mathovedet Sumpmejse, *Parus atricapillus salicarius*, og Gulirisk, *Serinus canaria serinus*, i det sydligste Jylland, men der mangler totalt Diagnoser af Fuglene, og i det Hele taget har man intet Bevis for, at Forf. virkelig har kendt de 2 Arter, han opgiver. B. L.

Th. Jessen: *Svalekliren (Totanus ochropus) som ny dansk Ynglefugl*. Ibidem p. 104—107. — Forf. opgiver Maal af 68 Æg fra 17 Reder af Svaleklire, *Tringa ochropus*, fundet i Sønderjylland i Løbet af 1927 og 1928; 1929 angives en Rede med 4 Æg fundet paa Sjælland. . . . Vel kan Svaleklirer undertiden iagttages i Sommermaanederne, men Ref. tillader sig dog at betvivle, at Sagen forholder sig, som Forf. angiver. Ved Graasten Sø opgiver Forf. at have fundet 5 Reder, men Konservator H. Madsen og Rentier Hans Pedersen, der besøgte Lokaliteten i Sommeren 1931, iagttog ingen Svaleklirer her, og den ved Graasten Sø boende Fiskemester oplyste, at han vel kendte Fuglen fra Træktiden, men han turde bestemt paastaa, at den aldrig havde ynglet ved Graasten Sø. — Meget tyder paa, at der foreligger en Fejltagelse; hvis Hr. Th. Jessen havde beskrevet Fund af en enkelt eller et Par Reder kunde man maaske have modtaget Meddelelsen i god Tro, men 17, siger og skriver sytten Svaleklirereder med Æg, fundet af een Person i Løbet af 2 paa hinanden følgende Somre, er næsten for meget af det Gode. — For at tage saadanne usandsynligt lydende Meddelelser for gode Varer, maa man forlange et Bevis af den ene eller den anden Art; Jagtloven forbyder ganske vist Indsamling af selve Objektet, men endnu er Fotografering ikke forbudt og bliver det næppe nogensinde; hvis det imidlertid er umuligt, at fremskaffe gode Optagelser, har Finderen

den simple Udvej at gøre sin Iagttagelse vidnefast; naar det som her drejer sig om Reder med Æg, skulde denne Metode synes særdeles let, men hverken af Artiklens Indhold eller af Oplysninger, som Ref. ad anden Vej har kunnet indhente, fremgaar det, at de omtalte Reder er set af andre end Forf. selv. — I det Hele taget synes Forf. saavel gennem sin noget kritikløse Produktion som paa anden Maade, f. Eks. gennem Samtaler, at aabenbare et særdeles mangelfuldt Kendskab til selv de almindeligste danske Fugle.

B. L.

Leo Moesgaard: *Endnu et Bidrag til Kendskabet om Dompappens (Pyrrhula pyrr. coccinea) Yngle-Forekomst i Danmark*. Ibidem p. 111—113. — Et Par Iagttagelser af stor Interesse; i Kelstrup og Frøslev Plantage i Sønderjylland fandt Forf. 20. Juli 1929 to Kuld af Lille Dompap, *Pyrrhula pyrrhula coccinea*, henholdsvis med 5 Unger og 4 Æg. Endvidere saas Stor Tornskade, *Lanius excubitor excubitor*, med nylig udføjne Unger.

B. L.

Leo Moesgaard: *Gulirisk (Serinus hortulanus) ny som Ynglefugl i Danmark*. Ibidem p. 113—115. — En fyldig Beskrivelse af et Redefund af Gulirisk, *Serinus canaria serinus* i Augustenborg Park paa Als 26. Juni 1930. De gamle Fugle med Unger saas gentagne Gange indtil 19. August. — Det synes Ref. mærkeligt, at en ung ♀, som angives fundet under en elektrisk Ledning paa Als 10. September 1929, ikke er blevet opbevaret som et haandgribeligt Bevis for Artens Forekomst her i Landet.

B. L.

Leo Moesgaard: *Et ejendommeligt Stærepar*. Ibidem p. 115—117. — Saa tidligt som 22. Marts 1930 fandt Forf. paa Als en Stærerede med 5 flyvefærdige Unger. Et Par Dage senere skal en Rede med Unger være fundet i Aabenraaegnen.

B. L.

Finn Salomonssen: *Systematiske Principer indenfor den moderne Zoologi*. Naturens Verden 1931, p. 197—218. 7 Figurer i Teksten.

Efter nogle historiske Bemærkninger, hvor Linné, C. L. Brehm og Fr. Faber omtales, gaar Forf. over til at belyse de Metoder og Synspunkter, hvorefter der arbejdes i den moderne zoogeografiske Forskning. Der skelnes mellem de 3 Begreber: 1. Art, 2. Race, og 3. Fase.

Arten er en systematisk Enhed, som er sammenkoblet ved et Komplex af Egenskaber, hvori den adskiller sig fra andre, nærtstaaende Arter, mod hvilke den normalt udviser sexuel Aversion. Disse Egenskaber er ikke altid særlig iøjnefaldende; saaledes nævnes 2 Toplærker, *Galerida cristata* og *Galerida theklae*, som ligner hinanden overmaade meget, og deres Racedannelse i Nordafrika omtales; det er 2 Arter, som bebor de samme Landstrækninger, og som reagerer parallelt paa de økologiske Faktorer, men deres Individuer

parrer sig ikke indbyrdes. Paa den anden Side kan linnæiske »Arter« ikke altid anses for saadanne, saaledes er Sort- og Graakrage, *Corvus corone* og *Corvus cornix* ingenlunde sexuelt indifferente overfor hinanden.

Racen er et geografisk Begreb, en »Underart«, en Population, som bebor et større eller mindre Areal, og som med Hensyn til et større eller mindre Antal Egenskaber adskiller sig fra Nabopopulationerne. Som Eksempel herpaa kan Kragerne atter nævnes: Den vestlige *Corvus corone corone* er helt sort, medens den østlige Form *Corvus corone cornix* er graa med sorte Vinger, Hoved og Hale, men biologisk set er de 2 Former ganske ens, og i Grænsegebeterne f. Eks. Sønderjylland blander de sig.

Fasen betegner en ikke geografisk betinget Variation, som vel kan være udbredt over et stort Areal, men som indenfor de forskellige Populationer kun vises af en Del Individider. Som et udmærket Eksempel herpaa kan nævnes Ringlomvien, »*Uria hringvia*«, som forekommer paa alle den Langnæbbede Lomvies europæiske Ynglepladser, og som stedse følger dennes geografiske Variation. — Hvad Nomenklaturen angaar, betegnes Slægt, *genus*; Art, *species*; Race, *subspecies*; og Fase, *exotypus*. For stadig at holde sig til Lomvierne kan Opbygningen af deres systematiske Navne fremstilles paa følgende Maade:

Slægt:	Tejste,	<i>Uria.</i>
Art:	Langnæbbet Lomvie,	<i>Uria aalge.</i>
Race:	Østersølomvie,	<i>Uria aalge intermedia.</i>
Fase:	Ringlomvie fra Østersøen,	<i>Uria aalge intermedia</i> var. <i>hringvia.</i>

Som oftest benævnes Faserne dog ikke, hvad der ogsaa vilde støde paa store Vanskeligheder ved de udtalt polymorfe Arter som f. Eks. Brushønen; Malacologerne har dog gjort dette i ret stor Udstrækning. — En monotypisk Art er en Form, der hverken viser individuel eller geografisk Variation.

— Mod selve Artiklens Form kunde maaske indvendes et og andet; Fremstillingen er noget bred og vanskeligt overskuelig, og der forekommer lovlige mange Skrivefejl. Det ser saaledes ikke godt ud, naar Forf. kalder den skandinaviske Løvsanger, *Phylloscopus trochilus acredula*, for »*P. t. abietina*«, et Navn, som rettelig tilkommer den Race af Gransangeren, *Phylloscopus collybita abietina*, som viser sig her i Landet paa Gennemtræk, og naar man under Billedet af Toplærkerne læser *G. c. (Galerida cristata) superflua* og *G. c. erlangeri* i Stedet for *G. t. (Galerida theklae) superflua* og *G. t. erlangeri*, kunde det tyde mere paa manglende Omhu end paa manglende Viden, men den Slags i og for sig ubetydelige Smaafejl kan ofte vildlede den Læser, som uden Forudsætninger giver sig til at studere Artiklen.

B. L.

Wilhelm Winkler: *Statistik der freilebenden Vögel*. Verhandlungen der Zoologisch Botanischen Gesellschaft in Wien, Bd. 80, 1930, Heft 1—2, p. 53—58.

Først omtales de Maal, man søger at naa ved Hjælp af Statistiken, dernæst belyses de forskellige Arbejdsmetoder og sluttelig omtales et Eksempel: Blaamejser og Musvitter fanget af Forf. i Løbet af Vinteren 1929—30. Forsøget blev foretaget under ret ugunstige Forhold paa en Balkon ☉: paa en kunstig Foderplads, saa det er jo muligt at Individantallet er kunstigt holdt oppe ved Fodring i den ugunstige Aarstid, og Forf. bemærker ogsaa, at hans Tal er for smaa til, at man kan drage alt for vidtgaende Slutninger deraf. Man kan dog spore en tydelig Forskel i de to Arters Optræden: Musvitterne indfandt sig allerede om Efteraaret paa Foderpladsen, mens Blaamejserne først kom i Vintermaanederne, disse gik lettere i Fælden og genfangedes relativt hyppigere end Musvitterne, og efter Forf.'s Iagttagelser i Omegnen var ca. Halvdelen af de tilstedeværende Blaamejser ringmærket, mens kun ca. Tredieparten af Musvitterne havde været i Fælden. I Løbet af Vinteren blev de ringmærkede Fugle iagttaget over et Areal af ca. 25 Hektarer. B. L.

Iagttagelser over Storkens Yngleforhold i Oldenburg.

I »Journal für Ornithologie«, Nr. 3, 1931 findes en Artikel, *Storch-Beobachtungen 1930 im Oldenburger Lande*, af Ministerialrat Tantzén, der indeholder adskillige interessante Oplysninger, hvoraf der nedenfor skal gives et kort Uddrag.

Den ornithologiske Forening i Oldenburg har gennem flere Aar udført Undersøgelser over Storkens Udbredelse, saaledes at det har været muligt at kontrollere Bestanden af Storke fra Aar til Aar. Her som saa mange andre Steder har der været en sørgelig Tilbagegang at spore i Mængden af ynglende Storke, men fra Aaret 1929 til 1930 øgedes Antallet af Storkereder fra 247 til 253. Af disse var i 1930 kun 158 Reder beboede, men da der i 1929 kun fandtes 145 beboede Reder, var der dog en tydelig Fremgang at spore. Af særlig Interesse er det imidlertid at erfare om det Antal Storkeunger, der er udruget i de enkelte Aar, idet det har vist sig, at der i Sommeren 1930 blev udklækket langt flere Unger end i de nærmest forudgaaende Aar. Medens der i 1928 fandtes 87 Storkepar, der udrugede 251 Unger, og i 1929 90 Par med 230 Unger, havde 114 Storkepar i 1930 et usædvanlig stort Antal Unger, nemlig 375. Det gennemsnitlige Antal Unger pr. Storkerede var i de 3 Aar: 1928: 2.88, 1929: 2.55 og 1930: 3.29. Dette viser tydeligt, at Sommeren 1930 frembragte en paafaldende stor Mængde Storkeunger.

Aarsagerne til det større og mindre Antal Unger i de nævnte Aar mener Forf. at kunne forklare ved den større og mindre Fødemængde, der har været til Stede i de forskellige Aar. Den ret betydelige Tilbagegang i Antallet af Unger i Sommeren 1929 i Sammenligning med det forudgaaende Aar skyldes saaledes Manglen af tilstrækkelig Føde, idet den usædvanlige haarde og kolde Vinter

1928—29, den kølige og fugtige Juni og den følgende tørre Juli-maaned i 1929 var meget ugunstig for Udviklingen af de Dyr, der tjener som Føde for Storke. Den stærke Stigning i Antallet af udrugede Storkeunger i Sommeren 1930 skyldes derimod en særlig Overflod paa Føde. Allerede i Slutningen af April og i Begyndelsen af Maj 1930 iagttoges Storke i paafaldende stor Mængde i bestemte Landomraader, og paa Engstrækninger saas foruden Storkene store Skarer af Viber, Stære, Maager og Hejrer. Det blev konstateret, at en Larve af en Natsommerfugl, *Charaeas graminis*, i store Mængder afgnavede det spirende Græs, og det var utvivlsomt dette Skadedyr, der ved sin talrige Optræden var Aarsag til at Fuglene flokkedes paa disse Steder.

I andre Omraader af Oldenburg begyndte der i 1930 en anden Landeplage, som i Løbet af Sommeren udviklede sig til noget ganske usædvanligt, nemlig en Markmusplage, der fik en saa voldsom Karakter, at man ikke mindedes noget lignende siden Sommeren 1911, og da var Plagen ikke nær saa ødelæggende som i 1930. Begunstiget af det tørre Vejr i Juni formerede Markmusene sig i utrolig Grad, og i adskillige Egne vrimlede det med Mus allerede midt om Sommeren. Jorden var gennemboret af Musenes Huller, og Musene havde fuldstændig raseret Overfladen for Græs, Korn og andre Planter. Bønderne søgte baade med Gift og Gas forgæves at komme denne Landeplage til Livs, men da traadte Fuglene til som Hjælpere. Store Mængder af Storke tog Del i Musefangsten og gjorde et rigt Bytte; Landstrækninger blev sat under Vand for at drukne Markmusene, og man saa da talrige Storke indfinde sig paa alle højereliggende Partier, hvor Musene søgte Frelse for Vandet. Der blev optalt Storke i Flokke paa 50—100 Stk. paa saadanne Steder. Foruden Storkene opholdt der sig gennem flere Maaneder i Hundredevis af Sølvmaager, Hættemaager og Krager i disse Museomraader, hvor de fandt et rigt dækket Bord. Yderligere jagede der Taarnfalke og Musevaager i stort Tal, og Mosehornugler og Hejrer tog ogsaa deres Part af Musene.

Denne store Rigdom paa Føde var utvivlsomt Grunden til, at Antallet af udrugede Storkeunger i 1930 blev 145 større end i det forudgaaende Aar og at Gennemsnitstallet af Unger i hver Storkerede blev 3.29 i Stedet for 2.55 i 1929. Som Bevis for denne Antagelses Rigtighed gengives i den nævnte Afhandling en Oversigt over Antallet af udrugede Storkeunger i forskellige Amter i Aarene 1928, 29 og 1930. Denne gengives her:

Amt	Antal udrugede Storkeunger		
	1928	1929	1930
Elsfleth	55	65	120
Brake	71	58	107
Butjadingen	21	23	42
Oldenburg	24	22	23
Jever	20	23	28

I de to førstnævnte Amter, hvor Antallet af Unger viste en stærk Stigning i 1930, var Museplagen særlig ødelæggende. I Butjadingen var Musene i mindre Grad en Landeplage, og de to sidstnævnte Amter, der viser en yderst ringe Tilvækst i Antallet af Storkeunger, var praktisk talt ganske forskaanede for Museplagen. Det fremgaar derfor ganske tydeligt, at den store Tilvækst i Ynglemængden alene var begrænset til de Omraader, hvor Musene optraadte i særlig stor Mængde.

Et interessant Træk var det ligeledes at iagttage, at adskillige Storkepar i 1930, efter at have udklækket et Kuld Unger, paabegyndte Bygningen af en ny Rede. Det blev ganske vist aldrig med Sikkerhed konstateret, at et andet Kuld Unger blev udruget, men denne Trang til en forstærket Forplantningsdrift kan dog muligvis ogsaa forklares ved den forhaandenværende Overflod paa Næring. Endnu et Forhold frembød Interesse, nemlig det Antal Storkepar, der i de forskellige Aar ikke fik udruget Unger. Den relative Mængde af Storkepar, der ikke fik udklækket Unger var nemlig følgende: 1928: 37,98 %, 1929: 28 % og 1930: 19,79 %, hvad der viser, at der i 1930 fandtes paafaldende faa Storkepar, der ikke fik Held med Udklækning af Ungerne.

P. Jespersen.
